

Echuwabo

Oleddo waThiyani na Rita

REPÚBLICA DE MOÇAMBIQUE
MINISTÉRIO DA EDUCAÇÃO E
DESENVOLVIMENTO HUMANO

USAID
DO POVO AMERICANO

A produção deste livro tornou-se possível graças ao apoio do povo Americano através da Agência dos Estados Unidos para o Desenvolvimento Internacional (USAID). O conteúdo desta publicação é da total responsabilidade do Ministério da Educação e Desenvolvimento Humano da República de Moçambique.

FICHA TÉCNICA

Título:

Oleddo waThiyani na Rita

Língua:

Echuwabo

Coordenação Editorial - MINEDH:

Telésfero de Jesus

Vamos Ler!:

Samima Patel, Abdala Machude, Amélia Bazima,
Dilson Buque e Francisco Sampaio

Autores:

Maria Victor, Suzete Salvador, Felix Gravata,
Eugénio Candieiro e Cristino Chiposse

Assessoria Linguística e metodológica:

Ilustração:

Orlando Chissano

Maquetização:

Mulandhy d’Fer

Capa:

Mulandhy d’Fer e Orlando Chissano

Impressão:

Nova Delhi, Índia

Tiragem:

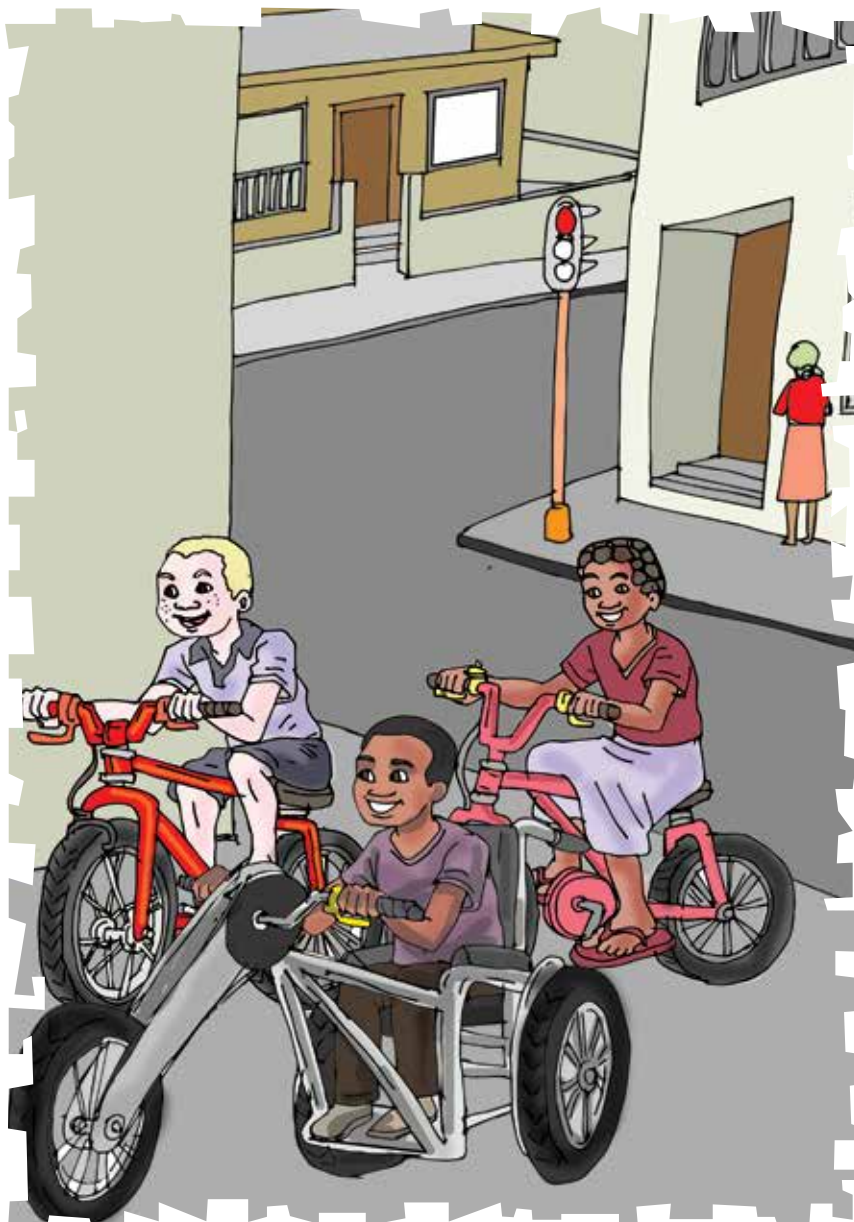
6468

N.º do registo:

10018/RLINICC/2019

**Financiado pela USAID
República de Moçambique**

Feriya dhihifiya, Thiyani na Rita
azveliwa.

Thiyane mwaana wokoddela,
wolapa na oragala.

Rita okiva, okoddela viina oxaga
vaddiddi.

Awene avirela thalro yonawuraru.

Awene ayima ansunza vaddiddi.

Rita onomukwela vaddiddi
mukwaye

Thiyani.

Thiyani viina onomukwela mukwaye

Rita.

Awene ankala mudhidhi woteene
vamodha.

Rita onomwakela otukuma karinya
yaThiyani.

Vatakulu, awene elo waredha Rita boobuwela.

Banvuza maye Thiyani.

Rita- Titiya, dhipano dhoweddana ciini?

Salima-Dhipano dhoweddana sisile dhinthukula dhilobo na athu.

Thiyane- Yu, mmani nyuwo munozywa vaddiddi.

-Mmani mpuno muli dhipano ngasi dhoweddana?

Salima- Mwanaga, nikana dhipano dhinji.

- Sikaleta, mukukutha, balawu, paporo na dhiina.

Rita- Titiya, dhipano esi dhinedda wuuvi?

Salima- Dhipano dhinedda mwego mothiyana.

- odhulu, murampani na mmanjeni.

Thiyani- Mma, esile dhinedda mmanjeni siivi?

Salima- mmanjeni munowedda paporo na nyanddiya.

Rita- Miyo ddinziwa esile dhinedda murampani.

- Mukukutha, sikaleta na mota.

Thiyani- Hoyo! Weyo onozwiwa vaddiddi.

- Miyo viina ddinoziwa esile dhinedda odhulu.

- Balawu na elikopiteru na dhiina.

Salima- Anaga ddiziveliwa vaddiddi nyuwo munozwiwa.

Salima- Anaga, ddikana elobo enfuna miyo ologa.

- Nyuwo mulupa thalro, miyo ddiziveliwa.

Thiyani- Mma kaloga iyo ninfuna niziwe.

Rita- Jijuwene titiya kanipange.

Salima- Ddigula biliyeti ya balawu.

- Ciposi ninddowa nakose oleddo omaputhu.

Thiyani- hoye, hoye! Mukwaga ninowela balawu.

- Nindowa oboma muddimuwa.

Rita- Ddiziveliwa, peno akala muloga na mamayaga.

Salima- Kukubanye mwanaga, ddiloga na iyene.

Rita- Ddinowutamala titiya wokweleya.

Salima- Weyo onodhowa na iyo.
-Mangwana omukumbilre mma afule guwo dhawo.

Rita- Ddiwiwa titiya, ddinodhowa vatakulu.

- Mma ddinokumbilra wi muddifulele guwo dhaga.

- Titiya Salima anfuno addithukulele omaputu.

- Nindowa nawele balawu.

Mwanaga ddinoziwa, iyene ologa na miyo.

Miyo ddimala ofula viina ddimaga malawo.

Rita- Ddinowutamala mma.

Siku niina, Rita na mukwaye awubuwela.

Awene badhowa, baroma okosa mavuzo.

Rita- Titiya, balawu envava dhaavi?

Salima- Anaga nyuwo munoddipa na mavuzo.

- Balawu egafunaga ovava enokosa mutekuteku.

- Sabwa ya wi ekana makapwa manddimuwa viina enothamaga vaddiddi.

Thiyani- Niwiwa mma, ninfuna noone mukaleloya.

-Rita ciposi ninowona dhimpadduwa mubalawuni.

Rita- Jjuwene mukwaga ninowona.

- Miyo ddili womala nawale.

Thiyani-Miyo viina ddimala omaga guwo dhaga.

Munozwiwa, balawu epano eneddiwana
wego
wolapa.

Wego onruca ofiya na mukukutha, mota,
na nyeddo.

Thiyani- Kaddaziwa mma, ovano ddiziwa.

Rita- Titiya nigadhowa ninofiya sikunene?

Salima- Se! Rita, ninofiya sikunene.

Rita- Hoo, titiya kaddaziwa.

Thiyani- Japaama mma, nigafiya
ninowaredha na Murabiwa.

- Rita nigafiya onomunona mbalaga
Murabiwa.

- Ddinoziveleliwa vaddiddi na iyene.

- Iyene na miyo munddimuwa ddiyene.

- Iyene mwanamurungu.

Ociposi obule, Thiyani ovenyile na membesene.

Mukwaye Rita viina wabeya otakulu.
Awene aali oziveliwene kawodha ogona.

Thiyani baloga na maye wi awene ali womalene.

Salima- Anaga kamuzuzume mudhidhi wodhowa kunafiya.

- Iyo ninvenya mudhidhi wa miidiya.
- Ninfiya midhidhi miili dha ciguwo.
- Onokana mudhidhi wa omunoniya mukwawo.
- Viina munowaredha vaddiddi na Murabiwa.

Thiyani- Ddiwiwa mama ddinojedhela.

Rita- Titiya mma bela onodhowa
anithiye obalawuni.

Salima- Jijuwene, iyene oddipanga.
Mudhidhi wa miidiya oyifiya, ayima
eloteyela.

Awene bawela vabalawuni ateyaga
viina akubanyaga.

Balawu biroma wedda, Rita
bafugeya maru.

Rita- Titiya mayaru aga afugeya
viina anoddipa.

Salima- Mwanaga kathiya dhawene,
nigatita enovira.

Nfiyelani omaputu, anayima bakala
oziveliwene.

Awona boma enddimuwa ya elabo.

Awona mikukutha dhinji vaboma.

Thiyani- Mbalaga Murubiwa, oddu ddi mukwaga Rita.

Murabiwa baziveliwa omunona Rita.

Iyene mwaana wolapa, woyeva viina mwanamurungu.

Onoziveliwa wedda na sikaleta malabo oteene.

Vatakulu athu oteene anoziveliwa wathambilra aleddo.

MbalagaThiyani, sabuddu ndowe vatakulu va bibi.

Thiyani- Nindowa na nni Murabiwa?

Murabiwa- Nindowa na sikaleta yaga.

- Miyo ddinowuthukula, weyo na Rita.

Rita- Bibi onkala wuviya?

Murabiwa- Iyene onkala olawulani.

Rita- Olawulani murudda wolapa?

Murabiwa- Nne, kalapile.

Thiyani- Jaderetu, Rita onomuziwa bibi.

- Bibaga muyana okoddela viina onopiya deretu.

- Iyene okana nthithi nocena nokoddela.

- Rita, weyo oneloziveliwa omona bibaga.

Nfiyile awene vatakulu, bibe wadhana omundda.

Thiyani badhowa omukumbatha bibaye.

Yonawiili bamulagiya mukwaye Rita bibaye.

Abibe baziveliwa oleddo wa adhulaye.

Abibe baviagiya viina alogaga:

Miyo ddili Niziya.

Rita- Bibi Niziya miyo ddincemelriwa
Rita.

Niziya- Ddnotamala mudhulaga.

Babudduwa badhowa oviviya caya ya
xabalakata.

Badhowela mikathe dhoziva dha mbuga.

Iyo banigilati vabonddeni baniroma oja.

Bibi baroma ologa yonileyi eyelaga
omundda.

- Ddiwona takwa eddumeyiwaga
burebure.

Murabiwa- Oddumeya takwa burebure
ciini Bibi?

Niziya- Rita na Thiyani Kanpangeni
mukwenyu.

Rita- Bibi miyo kaddinwodha
otapulela.

Thiyani- Miyo ddingfuna ddirome
ologaga.

- Ddiganyonga bibi ononyaliya.

Niziya- pumwenemo mudhulaga.

Thiyani- oddumeya takwa burebure
kinkala.

- vowi malabo meena ondelaga
oddumeya nyumba, makupu viina
dhinama.

Niziya- pumwenemo mudhulaga.

- Adhulaga, dhawene kinfwanyela
ovegana motho.

Iyo ninowutamala na nlelo nthi
bibini.

Mmalelani waredha wa biba.

Ayipaganya bawela sikaleta badhowa.

Murampani Rita banvuza Murabiwa.

- Ogadhowaga oxikoola onviraga wuuvi?

Murabiwa- Ddigabudduwa ddinfwara rampa envira mukwalani, ddigamala baddidhowa.

-Ddigazugunuwa ddinofwara rampa yo Valademiri Lenini.

-Ddinowedda vang'ono vang'ono mpaka ofiya oxikoola.

Thiyani- Xikoola yawo encemelriwa dhaavi?

Murabiwa- Xikoola yowakwanela 16 ya Junyu.

Rita- Kulapile? Miyo na Thiyani ninsunza vamodha.

Murabiwa- Kulapile, miyo ddindowa na akwaga.

Afiyaga vatakulu ayinfwanya musupayi mudila.

Iyene waloga dhinzinddiyelo dha murampani.

Viina waloga meddelo dha athu murampani.

Iyene waloga wi iyo ninalupege rampa burebure.

Enofwanyela wang'ana deretu oku na oku.

Onayinalupa Viina nikalege cenjewa ninapidiwe na mukukutha.

Iyo niziveliwa vaddiddi elogile musupayi.

Ovano niziwa dhinbarelo dha murampani.

